

Handläggare
Lena Alksten
Telefon: 08-508 36 241

Till
Äldrenämnden
Den 31 augusti 2021

Motion om språkrav i äldreomsorgen

Svar på remiss från kommunstyrelsen angående motion från
Sverigedemokraterna, dnr KS 2021/442

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner förvaltningens och överlämnar det till
kommunstyrelsen.

Patric Rylander
Äldredirektör

Linda Hamnes
Avdelningschef

Sammanfattning

Remissvaret behandlar frågor från en motion från
Sverigedemokraterna om språkrav i äldreomsorgen. Motionen
föreslår att socialförvaltningen får i uppdrag att ta fram en plan
tillsammans med utbildningsförvaltningen för att genomföra ett
obligatoriskt språktest med språkrav enligt Socialstyrelsens
rekommendationer vid nyanställning i äldreomsorgen. Det finns
också ett förslag att socialförvaltningen och
utbildningsförvaltningen ges i uppdrag att ta fram en plan för att
genomföra språklyft för befintlig omsorgspersonal där behov finns.

Förvaltningen anser att det är av yttersta vikt att medarbetarna i
äldreomsorgen har den kunskap som krävs för att klara sitt uppdrag
och föreslår att de pågående insatser för att höja de språkstödjande
arbetet på enheterna fortsätter med arbetsplatsförlagd undervisning i
svenska, stöd till chefer, språkombud i språkstödjande arbetssätt och
fortsatta utbildningar för språkombud. Förvaltningen föreslår också
att fortsätta med att ge möjlighet för medarbetarna att utbilda sig

genom yrkespaketen till vårdbiträde och undersköterska och när det behövs ge extra stöd i svenska parallellt med undervisningen. Det finns idag inga specifika riktlinjer för språktester som är anpassade för yrkesgrupper som vårdbiträden och undersköterskor. Ett språktest är inte heller en enkel lösning på det komplexa problem som finns med bristande språkkunskaper. Därför föreslår förvaltningen att det i dagsläget inte är aktuellt att ta fram ett obligatoriskt språktest, men vill inte ta ställning till den principiella frågan huruvida ett språktest bör införas på sikt eller inte. Det språkstödande arbete som pågår i verksamheterna är viktigt att fortsätta med.

Bakgrund

Äldrenämnden har fått en remiss från kommunstyrelsen gällande en motion från Sverigedemokraterna om språkrav i äldreomsorgen. Remissvaret ska lämnas till kommunstyrelsen senast den 9 oktober 2021.

Ärendet är också remitterat till stadsledningskontoret, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Norrmalms stadsdelsnämnd.

Ärendet

Förvaltningen har fått en remiss från Kommunstyrelsen gällande en motion från Sverigedemokraterna om språkrav i äldreomsorgen. Motionen föreslår att socialförvaltningen får i uppdrag att ta fram en plan tillsammans med utbildningsförvaltningen för att genomföra ett obligatoriskt språktest med språkrav enligt Socialstyrelsens rekommendationer vid nyanställning i äldreomsorgen. Det finns också ett förslag att ge socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen i uppdrag att ta fram en plan för att genomföra språklyft för befintlig omsorgspersonal där behov finns.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande äldreomsorgsfrågor, i samarbete med språkvetare på Vård- och omsorgscollege. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 25 augusti 2021. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 24 augusti 2021 och socialnämndens, äldrenämndens och överförmyndarnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågor den 26 augusti 2021.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Arbete i vård och omsorg är komplext och krävande och för att klara alla arbetsuppgifter krävs en god förmåga att kommunicera på svenska. Det är flera kompetenser som måste samverka för att språkförmågan ska vara tillräcklig. Medarbetaren måste kunna skriva och förstå skriven text och även kunna tala och ha en god hörförståelse. Kunskap om hur språket fungerar som system, det vill säga grammatik, uttal och ordförråd är också en viktig del. Vidare måste medarbetaren veta hur man gör språkliga val och anpassa språket efter mottagaren, sammanhanget och syftet. Medarbetaren behöver också kommunikativa strategier för att kunna göra sig förstådd genom omskrivningar, omformuleringar, gester, avstämningar och upprepningar.

Många medarbetare har inte svenska som modersmål. Det är viktigt att poängtera att deras hemspråk är en stor tillgång för verksamheten när det finns äldre som inte har svenska som modersmål och som på grund av sjukdom och hög ålder har tappat den svenska som de har lärt sig som vuxna.

Det pågår sedan många år språkstödande insatser i äldreomsorgen med projekt som Språksam och Arbetsam, grundutbildningar med extra stöd i svenska och kontinuerliga språkombudsutbildningar. År 2021 startade en språkstödande satsning med verksamhetsförlagd undervisning i svenska blandat med stöd till chefer och språkombud på arbetsplatsen i språkstödande arbetssätt.

I dagsläget används inte standardiserade språktester i äldreomsorgen men det finns enheter som vid anställning av nya medarbetare låter de sökande läsa texter och skriftligen svara på frågor för att se att alla kan läsa och skriva. I och med att vård- och omsorgsarbetet är så komplext är det svårt att konstruera ett test som kan avgöra om medarbetaren har de färdigheter som krävs för att klara arbetet.

Språk är färskvara, det vill säga att språket måste underhållas för att personen inte ska tappa förmågan. Det bibehålls och utvecklas genom att personen regelbundet talar, lyssnar, skriver och läser. Därför är det av yttersta vikt att det språkstödande arbetet blir en del av de ordinarie arbetssätten och att insatser som utbildning med språkstöd och verksamhetsförlagt lärande i svenska fortsätter.

Förvaltningen föreslår att arbetet ska fortsätta med långsiktiga insatser för språkstödande arbetsplatser med fortbildning om språkstödande ledarskap för chefer, fortsatt utbildning och stöd till

språkombud samt språkstödjande insatser på arbetsplatserna med verksamhetsförlagt lärande. Förvaltningen understryker också vikten av fortsatta utbildningssatsningar till vårdbiträde och undersköterska där medarbetare har möjlighet att få undervisning i svenska parallellt.

Det finns inte idag några specifika riktlinjer för språktester som är anpassade för yrkesgrupper som vårdbiträden och undersköterskor. Enbart ett språktest skulle inte heller lösa det komplexa problem som finns med bristande språkkunskaper inom äldreomsorgen idag. Därför förordar förvaltningen att det i dagsläget inte är aktuellt med språktest, men vill inte ta ställning i den principiella frågan huruvida ett språktest bör införas på sikt eller inte.

Förvaltningen vill också lyfta vikten av att arbetet i äldreomsorgens samtliga verksamheter fortsätter med individuella kompetensförsörjningsplaner som också tar hänsyn till medarbetarnas språkliga förmåga och ett strukturerat kontinuerligt arbete med språkstödjande arbetssätt.

Förvaltningen föreslår att äldrenämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Jämställdhetsanalys

Samtliga medarbetare inom äldreomsorgen ska ha tillräcklig kunskap för att klara alla uppdrag de har inom sitt yrkesområde oavsett kön. Insatser för att äldreomsorgens språkstödjande arbete behöver därför inte anpassas efter kvinnor respektive män.

Bilagor

1. Motion av Peter Wallmark (SD) om språkrav i äldreomsorgen
2. Faktablad – Språktest vid rekrytering, av Maria Rydell, lektor i svenska som andraspråk, Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet